

**CREËREN VAN PLAATSEN
IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS**
Evaluatie en lokalisatie van de noden
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

SYNTHESE
JULI 2018

RAPPORT BESTELD DOOR

Dienst Scholen van perspective.brussels
in het kader van de Strategie 2025
(doelstelling 6, pijler 2: Brussels programma voor het onderwijs)

AUTEURS

Voor het Brussels Studies Institute (BSI)

Benjamin WAYENS (Université libre de Bruxelles et Université Saint-Louis – Bruxelles)

Pierre MARISSAL (Université libre de Bruxelles)

Caroline d'ANDRIMONT (Brussels Studies Institute)

Anneloes VANDENBROUCKE (Brussels Studies Institute)

met de medewerking van

Abraham FRANSSSEN (Université Saint-Louis – Bruxelles)

Aude GARELLY

Kenneth HEMMERECHTS (Vrije Universiteit Brussel)

Dimokritos KAVADIAS (Vrije Universiteit Brussel)

Voor het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

verantwoordelijk voor de schatting van de gemeentelijke schoolpopulatie

Xavier DEHAIBE

Corentin DUSSART

Morgane VAN LAETHEM

STUURCOMITÉ VAN HET ONDERZOEK

Julie LUMEN, Anne DUJARDIN, Xavier DEHAIBE, Corentin DUSSART, Morgane VAN LAETHEM (perspective.brussels)

FOTO-CREDITS

Omslag: Jonas GILLES / Reporters – binnenbladzijden: Jonathan ORTEGAT

LAY-OUT EN DRUK

Kaligram bvba

VERTALING

Vertaald uit het Frans door Blablabla bvba en SFX Translated

Eindredactie: Anneloes VANDENBROUCKE

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Christophe SOIL, directeur-generaal, perspective.brussels

MEER INFORMATIE

Dienst Scholen, perspective.brussels

Naamsestraat 59

1000 Brussel

info@perspective.brussels

www.perspective.brussels/nl/dienst-scholen

Dit rapport is ook verkrijgbaar in het Frans.

De auteurs danken van harte alle gesprekspartners die de tijd genomen hebben voor de interviews en de deelname aan workshops, evenals de leden van het begeleidingscomité voor het aandachtig nalezen van de teksten.

Wettelijk depot: D/2018/14.054/4

Reproductie toegestaan met bronvermelding

CREËREN VAN PLAATSEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Evaluatie en lokalisatie van de noden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

SYNTHESE
JULI 2018

VOORWOORD

In het kader van het Brussels programma voor het onderwijs van de Strategie 2025 voor Brussel¹ kreeg de Dienst Scholen van perspective.brussels de opdracht om een raming te maken van het plaatstekort in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest naargelang de onderwijsvorm (algemeen, technisch of beroeps). In het secundair onderwijs is het gemakkelijker om de schoolvraag te berekenen dan het schoolaanbod, omdat de vraag kan worden afgeleid uit de demografische vooruitzichten. Bij het aanbod maken allerlei bijzonderheden van het secundair onderwijs het ingewikkeld om een beeld te krijgen van de huidige stand van zaken qua beschikbare plaatsen, zoals de onderwijsvorm (algemeen, technisch en beroeps), de organisatie (diverse soorten leerkrachten, indeling en opdeling van klassen naargelang de lessen) en de infrastructuur (sportzalen, labo's, ateliers). Dit bemoeilijkt de inschatting van het aantal en het type plaatsen waaraan een tekort is.

Onder leiding van de Dienst Scholen van perspective.brussels hebben het Brussels Studies Institute (BSI) en het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) hun expertise verenigd om het plaatstekort in het secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2025 te berekenen en om te bepalen in welke gebieden het creëren van een bijkomend aanbod de hoogste prioriteit moet krijgen. Het volledige verslag van het onderzoek en de twee bijbehorende rapporten zijn beschikbaar op de website van perspective.brussels. Om de resultaten van dit onderzoek zo breed mogelijk bekend te maken, heeft perspective.brussels besloten om eveneens een synthese te maken waarin de belangrijkste vaststellingen van het onderzoek aan bod komen.

Deze synthese bevat ook een aantal aanbevelingen over het aantal bijkomende plaatsen dat het secundair onderwijs in het Brussels Gewest in 2025 nodig heeft, rekening houdend met de geplande projecten voor het creëren van plaatsen; voor de onderwijsvormen waar deze nieuwe plaatsen nodig zijn; en voor de delen van het gewestelijk grondgebied waar het creëren van nieuwe plaatsen prioriteit moet krijgen. De synthese houdt ook rekening met enkele contextuele elementen, zoals het gebrek aan aantrekkelijkheid van sommige scholen, de bereikbaarheid van de scholen met het openbaar vervoer en de inschrijvingsregels in de twee gemeenschappen.

Christophe Soil,
directeur-generaal van perspective.brussels

Julie Lumen,
schoolfacilitator

¹ Zie <http://strategie2025.brussels/>

INLEIDING

Deze publicatie geeft een synthese van de resultaten van het onderzoek gevoerd door het BSI en het BISA en gaat dieper in op de volgende drie punten:

- > De raming van de schoolpopulatie in het Brussels Gewest in 2025 per gemeenschap, onderwijsvorm en graad. Deze raming werd gemaakt door het BISA, met de steun van het BSI en deskundigen van de gemeenschappen en de gemeenschapscommissies. De bevindingen werden gepubliceerd in Cahier 7 van het BISA². De raming werd gemaakt op gemeentelijk niveau en vervolgens door de onderzoekers van het BSI opgesplitst per wijk. Deze raming geeft een beeld van de vraag.
- > De raming van de capaciteit van het secundair onderwijs in het Brussels Gewest in 2025 op basis van de leerlingenbestanden (voor de beoordeling van de huidige capaciteit) en de raming van de projecten voor het creëren van schoolplaatsen die de Dienst Scholen van perspective.brussels inventariseerde. Deze raming geeft een beeld van het aanbod.
- > De confrontatie van de raming van het aanbod met de groei van de schoolpopulatie (met andere woorden, de schoolvraag) op subgemeentelijk niveau om de gebieden met een plaatstekort te identificeren. Vervolgens werd onderzocht welke delen van het Gewest het best bereikbaar zijn vanuit deze deficitaire gebieden, rekening houdend met het openbaar vervoer dat in 2025 beschikbaar zal zijn, zodat bepaald kan worden welke gebieden prioriteit moeten krijgen voor het creëren van bijkomende plaatsen door de bouw van nieuwe scholen of het gebruik van infrastructuur waarvan de capaciteit niet ten volle wordt benut.

2 DEHAIBE, Xavier, DUSSART, Corentin en VAN LAETHEM, Morgane, 2017. *Projecties voor de Brusselse schoolpopulatie tegen 2025*. Brussel: IRIS Uitgaven, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse. De cahiers van het BISA, 7.

METHODOLOGIE

Zoals elke prospectief evaluatieproces is dit werk gebaseerd op hypothesen en keuzes, waarmee rekening moet worden gehouden bij het interpreteren en becommentariëren van de resultaten.

Hypothesen

- a. De schatting van het aantal schoolgaande Brusselaars is gebaseerd op bevolkingsprognoses per leeftijd en het aandeel dat schoolloopt binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gerealiseerd door het BISA³. Gezien een groot deel van de betrokken kinderen reeds aanwezig is op het grondgebied, is de foutenmarge van de schatting beperkt en voornamelijk verbonden met migratie.
- b. De subgemeentelijke uitsplitsing van de Brusselse schoolpopulatie houdt rekening met de huidige geografische ligging van de woonplaatsen van de betrokken kinderen. Dit negeert⁴ dus bepaalde vastgoedprojecten die een aanzienlijke impact kunnen hebben op lokaal niveau. Dit negeert eveneens het effect van eventuele toekomstige verhuizingen binnen elke gemeente door de betrokken leerlingen. De invloed hiervan wordt echter beperkt door de hogere gemiddelde afstanden school-woonplaats in het secundair onderwijs dan in het lager onderwijs.
- c. De inkomende schoolpendel (stroom van inkomende leerlingen in het Brussels Gewest) blijft behouden op het maximumniveau dat werd waargenomen tussen 2009–2010 en 2014–2015. De hypothese die hier wordt gehanteerd is duidelijk ambitieus (de inkomende schoolpendel lijkt te dalen maar dit is wellicht minstens gedeeltelijk het resultaat van de verzadiging van de Brusselse scholen, wat niet bestendig hoeft te worden) en gaat uit van het behoud van een zeker aanbod voor kinderen uit de Brusselse rand.
- d. We nemen aan dat het aandeel leerlingen dat schoolloopt binnen de twee gemeenschappen constant blijft. We formuleren hierover vooralsnog geen andere hypothesen, hoewel de verdeling kan evolueren doordat er sneller of meer nieuwe plaatsen worden gecreëerd binnen een van de gemeenschappen.
- e. We nemen aan dat de verdeling van de leerlingen over de graden en onderwijsvormen constant blijft. Ook hier formuleren we geen hypothesen over een eventuele evolutie, ook al kan de verdeling van de leerlingen over de onderwijsvormen op termijn wijzigen door hervormingen of veranderende wensen van de ouders.
- f. In elke gemeente worden de relatieve voorkeuren van leerlingen voor de verschillende onderwijssegmenten (gemeenschap en onderwijsvorm) constant gehouden.

³ Ibidem

⁴ In termen van intergemeentelijke geografische distributie, maar niet in termen van leerlingenaantallen, aangezien de totale groei per gemeente een raming is.

- g. Het prospectief onderzoek focust op de belangrijkste onderwijsvormen in het secundair (algemeen, technisch en beroeps), met uitzondering van het buitengewoon onderwijs, het duaal leren of andere specifieke vormen (zoals de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers). Deze segmenten zijn te gespecialiseerd om relevant te zijn bij een ruimtelijk onderzoek naar de gebieden die prioriteit moeten krijgen bij het creëren van voorzieningen.
- h. De capaciteit van de bestaande scholen wordt gelijkgesteld aan het aantal ingeschreven leerlingen tijdens het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn (2015-2016). In sommige scholen zijn er mogelijk nog wel plaatsen beschikbaar, maar we gaan ervan uit dat deze plaatsen niet of minder 'gevraagd' zijn, waardoor ze op korte termijn minder inzetbaar, want minder aantrekkelijk zijn. Een geïdentificeerd tekort in dit onderzoek kan worden aangevuld door zowel het creëren van nieuwe plaatsen, als de benutting van ongebruikte, minder gevraagde plaatsen. Evenzo kunnen sommige scholen overbezet zijn omdat ze zeer aantrekkelijk zijn. Men kan dit beschouwen als een minimalistische invulling van de bestaande capaciteit, maar uit de raadpleging van de Brusselse onderwijsactoren en enkele gerichte statistische bewerkingen blijkt duidelijk dat de bestaande niet-gemobiliseerde capaciteit geconcentreerd is in minder gevraagde scholen en/of onderwijsvormen.
- i. We nemen aan dat de capaciteit die ontstaat door nieuwe projecten voor het creëren van schoolplaatsen volledig gemobiliseerd wordt vanaf het moment dat deze plaatsen beschikbaar zijn. Dit is wederom een zeer ambitieuze hypothese.
- j. We nemen aan dat alle projecten voor het creëren van schoolplaatsen op de geplande datum gerealiseerd worden en dat er geen plaatsen verdwijnen in het bestaande aanbod. Dit is opnieuw een erg ambitieuze hypothese.
- k. We gaan ervan uit van dat de profielen qua afstanden tussen school en woonplaats, zoals waargenomen in de verschillende onderwijssegmenten (gemeenschappen en onderwijsvormen), constant blijven.
- l. We nemen aan dat het openbaar vervoer dat gepland is tegen 2025 effectief geïmplementeerd zal worden en voldoende capaciteit zal hebben voor de verplaatsingen van de leerlingen.

Deze hypothesen zijn voorzichtig wat betreft de vraag, pragmatisch wat betreft het bestaande aanbod en ambitieus wat betreft het aanbod dat op dit moment gecreëerd wordt. Deze hypothesen zijn ook allemaal relatief transparant. De schattingen schetsen een potentiële (een term die we liever gebruiken dan 'waarschijnlijke') situatie in 2025, die de acties van de verschillende actoren kan sturen en die de mogelijkheid biedt om de impact of de

relevantie van de ondernomen acties te evalueren. Bepaalde hypothesen zijn het gevolg van een operationele noodzaak doordat de nodige gegevens ontbreken (met name over de huidige capaciteit). Daarom zullen sommige aanbevelingen gaan over het verzamelen van gegevens die essentieel zijn voor het sturen van het onderwijsaanbod in het Brussels Gewest.

De vrije keuze van onderwijs

> **De vrije taalkeuze**

In het Brussels Gewest kunnen ouders vrij kiezen of hun kinderen in het Nederlands of in het Frans naar school gaan op basis van het tweetalige statuut van het Gewest. Het is niet mogelijk de intenties van de ouders op dit gebied in te schatten en het is dus niet eenvoudig dit te kwantificeren. Dit onderzoek is dan ook gebaseerd, voor wat de taalverhoudingen betreft, op de laatst beschikbare geobserveerde situaties, zonder een simulatie te maken met betrekking tot de evolutie van deze verdelingsratio tussen de gemeenschappen in de toekomst.

> **De vrije keuze van net**

Ter herinnering, het schoolpact dat in 1959 werd geratificeerd door de Belgische regering preciseert dat ouders het soort onderwijs voor hun kinderen vrij kunnen kiezen: zij kunnen hun kinderen dus inschrijven in een officiële school (georganiseerd door de staat - tegenwoordig de gemeenschappen, provincies of gemeenten,...) of in een 'vrije' school (grotendeels katholieke scholen). De vooruitzichten die in dit onderzoek worden uitgewerkt worden niet opgedeeld volgens het type onderwijsnet (gemeenschapsonderwijs, officieel gesubsidieerd onderwijs, vrij gesubsidieerd onderwijs).

> **De vrije keuze van onderwijsvorm**

In België bestaat er ook een zekere keuzevrijheid (gedeeltelijk beperkt door de schoolresultaten in de eerste graad van het secundair onderwijs) op het gebied van onderwijsvorm (algemeen, technisch, beroeps- en kunstonderwijs). Deze keuze wordt grotendeels bepaald door de organisatie van het schoolaanbod dat kan variëren onder invloed van het onderwijsbeleid, maar ook volgens de wensen van de ouders. Ook hier geldt dat dit onderzoek niet de intentie heeft om uitspraken te doen over de evolutie van de organisatie van het onderwijs, noch over de mate van vrijheid inzake oriëntatie die toegekend wordt aan de ouders. Daarom zijn de ramingen uitgevoerd binnen elke onderwijsvorm, waarbij hun relatieve aandeel op gemeentelijk niveau constant gehouden werd. Vanuit dezelfde redenering moet worden vermeden dat tekorten en overschotten worden gecompenseerd tussen onderwijsvormen, omdat dit zou neerkomen op het uitgaan van een evolutie in de structuur van het aanbod (of de vraag van de ouders).

Dit deel gaat over de onderwijsvraag: de omvang van de schoolpopulatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per geografisch gebied, leeftijd, gemeenschap en onderwijsvorm.

1. De raming van de onderwijsvraag in 2025 is gebaseerd op gemeentelijke projecties van de schoolpopulatie (volgens de woonplaats) en de scholingsgraad in het Brussels Gewest. Deze raming houdt rekening met de leerlingenstromen tussen het Brussels Gewest en het Vlaams en Waals Gewest.

Voor dit onderzoek ontwikkelde het BISA in nauwe samenwerking met het BSI een geactualiseerde methode voor de raming van de schoolpopulatie in het Brussels Gewest. De Brusselse bevolking die in 2024-2025 zal schoollopen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt verkregen door dat deel van de bevolking dat vermoedelijk zal schoollopen te isoleren binnen de geprojecteerde bevolking in 2025 (gemeentelijke demografische vooruitzichten van het BISA) aan de hand van de leeftijdsgebonden scholingsgraad.

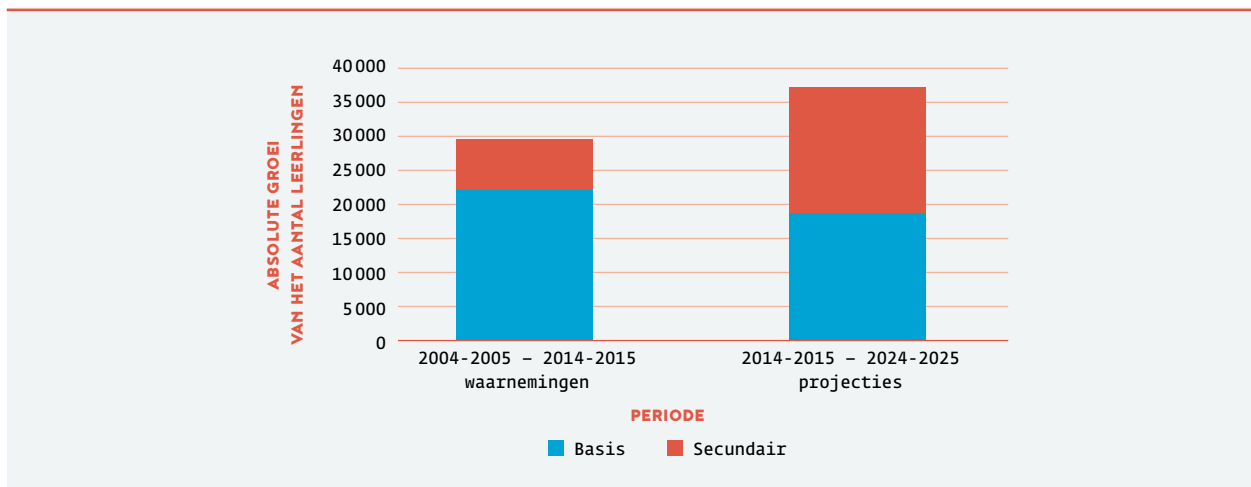
Berekeningsmethode van de schoolpopulatie

Op deze manier worden twee schoolpopulaties verkregen: de Brusselse kinderen die naar school zullen gaan (in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of elders) en de Brusselse kinderen die in het Brussels Gewest naar school zullen gaan. Het verschil tussen de Brusselse schoolgaande bevolking en de Brusselse bevolking die in het Brussels Gewest naar school gaat, vormt de uitgaande groep leerlingen (Brusselse leerlingen die buiten het Gewest naar school gaan). Om de totale schoolgaande bevolking in het Brussels Gewest te bepalen, voegen we daarbij een raming van de inkomende stroom, hoofdzakelijk afkomstig uit de voorsteden. De toegepaste hypothese daarbij is dat de maximale instroom die de gemeenschappen hebben vastgesteld tussen 2009 en 2015 behouden blijft. Bij de berekening van de schoolpopulatie gaan de ramingen er dus van uit dat het onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de toekomst niet alleen rekening moet houden met de gewestelijke bevolkingsgroei, maar ook met de inwoners van de voorsteden die toegang willen tot het Brussels aanbod.

De projectie van de schoolpopulatie op basis van deze hypothesen bevestigt dat de grootste stijging van het aantal leerlingen tussen 2014-2015 en 2024-2025 vooral in het secundair onderwijs plaatsvindt (figuur 1).

De Brusselse secundaire scholen zouden 19 500 bijkomende leerlingen krijgen, wat overeenkomt met een vijfde van de huidige bevolking binnen dit onderwijsniveau.

FIGUUR 1: ABSOLUTE GROEI VAN DE SCHOOLPOPULATIE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST.

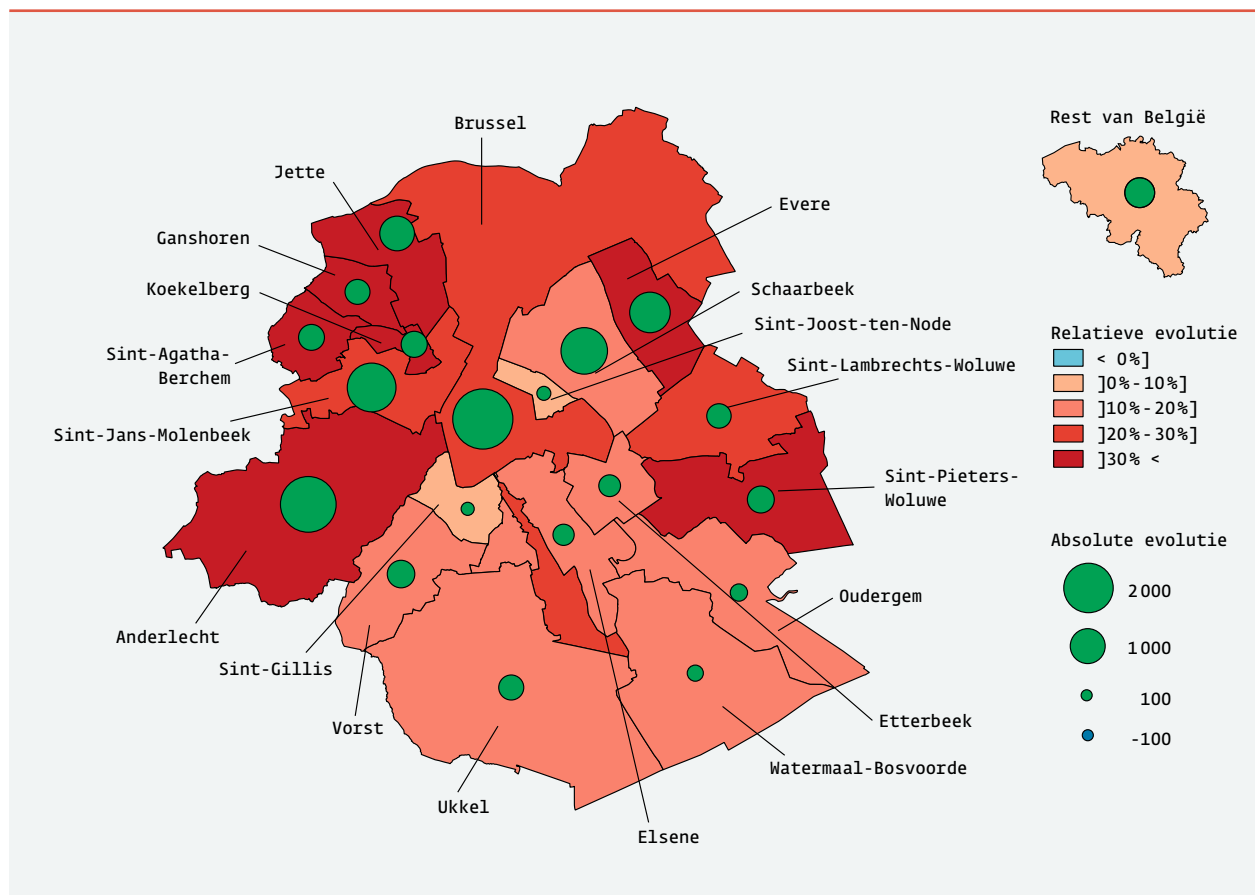
Bron: waarnemingen 2014-2015: ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden); projecties: BISA

Uit de berekeningen voor de periode na 2025 blijkt dat de noodzakelijke inspanningen om bijkomende schoolplaatsen te creëren op korte en middellange termijn waarschijnlijk ook zullen renderen op lange termijn. Naar verwachting zal de schoolgaande bevolking ook na het schooljaar 2024-2025 blijven stijgen op alle onderwijsniveaus. De nieuwe klassen zullen dus van pas komen voor nieuwe generaties Brusselse leerlingen. En dan hebben we het nog niet over de noodzaak om de overbezetting tegen te gaan in bepaalde scholen die hun grenzen al lang overschreden hebben, ten nadele van de leefomgeving van de leerlingen en de werkomstandigheden van het onderwijzend personeel.

2. De plaatsen waar de groei van de schoolpopulatie zich geconcentreerd, werden bepaald op gemeentelijk niveau op basis van bevolkingsprojecties per leeftijd.

Een eerste kaart laat zien dat de schoolgaande bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een globale stijging kent, maar dat deze stijging niet homogeen verspreid zal zijn over het volledige gewestelijke grondgebied (figuur 2). **De gemeenten in het noorden en het westen van het Gewest zullen waarschijnlijk het meest te maken krijgen met een stijging van het aantal leerlingen in het secundair onderwijs.**

FIGUUR 2: EVOLUTIE VAN HET AANTAL SCHOOLGAANDE LEERLINGEN IN HET BRUSSELS GEWEST IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS, PER WOONPLAATS, TUSSEN 2014-2015 EN 2024-2025.

Bron: BISA, ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden), berekeningen BISA

3. De toename in schoolgaande bevolking werd opgesplitst naar gemeenschap, onderwijsvorm en graad van het secundair onderwijs, waarbij we ervan uitgaan dat de segmenten van het schoolaanbod hetzelfde relatieve aandeel op gemeentelijk niveau behouden.

Uit de raadpleging van de actoren van het Brussels secundair onderwijs bleek dat de aantrekkingskracht en verzadiging wezenlijk verschillen tussen de onderwijsvormen (algemeen, technisch of beroeps) en graden (eerste, tweede en derde), maar ook afhankelijk zijn van de globale oriëntatie van de scholen. Dit rechtvaardigt de keuze om een duidelijk onderscheid te maken tussen de algemene en de technische of beroepsrichtingen in de toekomstscenari'o's. Dit is geen waardeoordeel, maar een eenvoudige vaststelling. **Er is ook systematisch onderscheid gemaakt tussen enerzijds de eerste, en anderzijds de tweede en**

derde graad (tabel 1), vooral omdat er soms wat betreft de eerste graad een evolutie naar meer autonomie is (bijvoorbeeld in het Pacte d'Excellence van het Franstalig onderwijs en de nieuwe autonome observatiegraden). **In de tweede en derde graad blijven we een onderscheid maken tussen de algemene richtingen en de technische en beroepsrichtingen**, vooral omdat de organisatie van de klassen sterk kan verschillen in deze studierichtingen en er meer behoefte is aan specifieke lokalen dan 'gewone' klaslokalen in het TSO/BSO. De profielen van de leerkrachten zijn ook sterker gediversifieerd en minder 'uitwisselbaar' in de technische en beroepsrichtingen.

Foto van de verdeling in 2015

Voor deze prognose werd de verdeling van de leerlingen over de gemeenschappen en onderwijsvormen van 2014-2015 toegepast op de verwachte schoolgaande bevolking per gemeente. Dat veronderstelt dat het aandeel schoolgaande leerlingen per gemeenschap en onderwijsvorm in 2024-2025, uitgesplitst naar gemeente, hetzelfde zal zijn als in 2014-2015, een heel conservatieve hypothese.

TABEL 1: INDELING (NAAR GEMEENSCHAP, GRAAD EN ONDERWIJSVORM) VAN DE GEPROJECTEERDE LEERLINGENAANTALLEN DIE SCHOOL ZULLEN LOPEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS DAT DE GEMEENSCHAPPEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST INRICHTEN OF SUBSIDIËREN.

		Graad 1	Algemeen: graad 2-3	Technisch- beroeps: graad 2-3	Totaal dat wordt gebruikt in dit onderzoek	Totale school- populatie
Franstalig onderwijs	Aantal leerlingen 2015	26 464	26 065	24 520	77 049	81 584
	Projecties van de schoolpopulatie in 2025 (BISA)	31 937	30 284	29 174	91 395	96 501
		+21%	+16%	+19%	+19%	+18%
Nederlandstalig onderwijs	Aantal leerlingen 2015	4 789	4 623	3 802	13 214	14 994
	Projecties van de schoolpopulatie in 2025 (BISA)	5 718	5 574	4 563	15 855	17 126
		+19%	+21%	+20%	+20%	+14%
Totaal Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal leerlingen 2015	31 253	30 688	28 322	90 263	96 578
	Projecties van de schoolpopulatie in 2025 (BISA)	37 655	35 858	33 737	107 250	113 627
		+20%	+17%	+19%	+19%	+18%

Het buitengewoon onderwijs, duaal leren en andere specifieke vormen worden niet meegenomen in de latere modelvorming van dit onderzoek. Het totaal dat wordt gebruikt in dit onderzoek beperkt zich dus tot het gewoon secundair dagonderwijs, terwijl de totale schoolpopulatie eveneens bestaat uit leerlingen in het buitengewoon onderwijs, het duaal leren en andere specifieke vormen van secundair onderwijs. Bron: BISA, ETNIC, 2016 (leerlingenbestanden) en Vlaamse Overheid, 2016 (leerlingenbestanden), berekeningen BISA en ULB-IGEAT

Wat is er aan de hand met het gespecialiseerde onderwijs?

Het buitengewoon onderwijs heeft enkele kenmerken waardoor een al te precieze ruimtelijke afbakening van het plaatstekort weinig relevant is. Ten eerste zijn de aantallen vrij klein: in 2014-2015 ging het over een schoolpopulatie van 2 776 leerlingen in het Franstalige en 616 in het Nederlandstalige buitengewoon secundair onderwijs. Daardoor is ook de bijkomende behoefte aan plaatsen als gevolg van de bevolkingsgroei en de geschatte in- en uitstroom tegen 2025 (+573 FR, +14 NL) vrij beperkt. Bovendien is de projectiemethode voor dit type onderwijs sterk gebaseerd op het aanbod en zijn de relatieve foutenmarges bij een kleine schoolpopulatie veel groter.

Tevens is dit type onderwijs georganiseerd in verschillende (sub)types, die elk slechts in een deel van de scholen georganiseerd wordt. Het geografische netwerk van het buitengewoon onderwijsaanbod is dus veel minder dicht en de afstanden tussen school- en woonplaats zijn in het algemeen veel groter dan in het reguliere onderwijs. Daardoor is het gebied waaruit gerekruteerd wordt ook veel groter: een relatief hoog percentage leerlingen woont niet in Brussel, vooral bij de (sub)types met de kleinste leerlingenaantallen.

Daarnaast is er momenteel een debat gaande over de oriëntatie van leerlingen naar het buitengewoon onderwijs, zowel aan Franstalige als aan Nederlandstalige kant. Het is moeilijk om de impact daarvan op de behoefte aan extra plaatsen in te schatten. Wanneer bepaalde leerlingen (vooral diegenen die achterop raken in het leerproces) in het gewoon onderwijs blijven, dan zal dit naast de sociale en pedagogische gevolgen (met name vermijden dat ze de school moeten verlaten) ook leiden tot kortere verplaatsingen.

Al deze elementen zetten ons ertoe aan om het buitengewoon onderwijs niet op te nemen in ons onderzoek naar de ruimtelijke verdeling van vraag en aanbod. Voor dit type onderwijs is een gedetailleerde analyse nodig van de plaatsen die nodig zijn voor specifieke behoeften. Om een kritische massa te vinden die een aangepast en zeer gespecialiseerd aanbod rechtvaardigt, moeten we wellicht minder op zoek gaan naar de beste wijk voor zo'n school, maar eerder denken op gewestelijke of zelfs metropolitaanse schaal. Het blijft natuurlijk wel positief voor kinderen als ze minder lange afstanden moeten afleggen of op zijn minst onder minder zware omstandigheden.

4. De toename van de schoolgaande bevolking werd – om los te komen van de gemeentelijk-administratieve benadering – uitgesplitst tot op het niveau van de statistische sectoren, op basis van de huidige woonplaats van de betrokken populatie.

Een onderzoek naar de plaatsen waar het schoolaanbod moet stijgen, vraagt – in het Brussels Gewest nog meer dan elders – **een aanpak op subgemeentelijk niveau**. Hiervoor bestaan enkele redenen:

- > Gemeenten verschillen sterk in grootte en zijn met elkaar vervlochten;
- > Er bestaan vaak socio-economische verschillen binnen de gemeentes;

- > De structuur van de bebouwing blijft een erg bepalende factor voor de lokalisatie van de bevolkingsgroei. De structuur van de woningmarkt (mogelijkheid tot opdelen, grootte van de woningen, prijzen) en van de vastgoedmarkt (braakliggende terreinen en herbestemde zones) heeft een grote invloed op de manier waarop de verdichting plaatsvindt.
- > De inrichtende machten hebben de mogelijkheid en de vrijheid om actief te zijn op het volledige gewestelijke grondgebied, ook aan weerszijden van een gemeentegrens.

De uitsplitsing van de gemeentelijke groei in statistische sectoren werd gebaseerd op de huidige verdeling van de bevolking, haar leeftijdsstructuur (door de ‘veroudering’ van de jongeren in hun huidige woonplaats) en het profiel van de wijk in termen van het percentage leerlingen per gemeenschap en onderwijsvorm.

Moeten we rekening houden met grote stadsontwikkelingsprojecten?

Dit onderzoek houdt geen rekening met nieuwe stadsontwikkelingsprojecten om de groei van de schoolpopulatie op te splitsen. Deze keuze om grote woningprojecten niet op te nemen in het onderzoek heeft echter weinig impact op het eindresultaat (zie hiervoor de rubriek ‘Methodologie’). Het is bovendien erg onzeker wanneer de diverse projecten zullen worden opgeleverd en hoeveel huishoudens (met kinderen op schoolgaande leeftijd) men mag verwachten in die nieuwe woningen.

NOTRE
ÉCOLE
ENGAGE
SOLUTIONS
MEILLEURE
MOBILITÉ

Er bestaan geen geconsolideerde gegevens over de bestaande capaciteit van de infrastructuur van het secundair onderwijs. Daarom is dit deel hoofdzakelijk gebaseerd op de standpunten van de 'hoofdrolspelers' van het onderwijs uit alle netten in het Brussels Gewest. Zij werden geraadpleegd over het probleem van het plaatstekort in het secundair onderwijs. We hebben gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de belangrijkste inrichtende machten (of federaties van inrichtende machten) die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor meer details verwijzen we naar de twee rapporten over de resultaten van de raadpleging van de Franstalige⁵ en Nederlandstalige⁶ actoren van het secundair onderwijs in het Brussels Gewest. Deze rapporten zijn beschikbaar op perspective.brussels.

1. Momenteel bestaat er geen geconsolideerd zicht op het bestaande aanbod, uitgedrukt in aantal plaatsen.

De perceptie en de analyse van de situatie zijn heel variabel afhankelijk van de inrichtende macht (IM). Sommige IM's hebben een diepgaande kennis van het schoolaanbod op lokaal niveau, maar door het belang van discretie bij de scholen wordt er weinig informatie uitgewisseld (tussen IM's, netten en gemeenschappen), soms zelfs helemaal geen. **De globale kennis over de situatie, uitgedrukt in aantal beschikbare plaatsen in het Brussels Gewest, is zeer gedeeltelijk en onvolledig.**

In het Franstalige secundair onderwijs is er uitsluitend volledige kennis over het eerste gemeenschappelijke jaar van de eerste graad (via het inschrijvingsdecreet en het verzamelen van gegevens door de CIRI⁷). Het inschrijvingsdecreet heeft de toenemende, maar niet systematische verzadiging van de eerste graad van de Brusselse secundaire scholen aan het licht gebracht. In het Nederlandstalig secundair onderwijs tonen de analyses

van het LOP⁸ Secundair Onderwijs Brussel dat sommige studiejaren en/of studierichtingen hun volledige capaciteit bereikt hebben. Deze situatie bestaat in het algemeen onderwijs, maar ook in het technisch en zeker in het beroepsonderwijs. Er is dus sprake van een capaciteitsprobleem aan zowel Nederlandstalige als Franstalige kant.

De actoren van het secundair onderwijs in het Brussels Gewest beklemtonen dat er wel pogingen bestaan om monitoringsystemen op te zetten om de evolutie qua aanbod en qua vraag naar nieuwe plaatsen op te volgen, maar deze zijn heel versnipperd. Ze bestaan binnen sommige netten, gemeentes of gemeenschappen of binnen sommige segmenten (beroepsonderwijs). Dat maakt het moeilijk of zelfs onmogelijk om globaal te anticiperen op gewestelijk niveau. De sector beklemtoont ook dat de aparte inschrijvingssystemen leiden tot dubbele inschrijvingen (onder andere tussen gemeenschappen, maar ook tussen het Brussels Gewest en Vlaanderen binnen het Nederlandstalige systeem).

Daardoor blijven **de geconsolideerde gegevens over het secundair onderwijsaanbod in het Brussels Gewest hoofdzakelijk gebaseerd op de inschrijvingen en dus op de gesubsidieerde leerlingen en niet op het aantal 'fysieke' plaatsen** (aangezien de niet-bezette plaatsen zelden of nooit weergegeven worden). De onderwijssector is zich ervan bewust dat het noodzakelijk is om het aantal beschikbare plaatsen te kennen om het systeem te kunnen sturen, maar de stappen in die richting blijven voorlopig nog beperkt tot bepaalde segmenten van het onderwijssysteem.

5 FRANSSEN, Abraham, GARELLY, Aude et VOSSEN, Emilie, 2017. *Evaluation des besoins en création de places dans l'enseignement secondaire en Région de Bruxelles-Capitale. Points de vue des acteurs de l'enseignement francophone à Bruxelles*. Bruxelles: Université Saint-Louis - Bruxelles.

6 HEMMERECHTS, Kenneth et KAVADIAS, Dimokritos, 2017. *Schoolcapaciteit in Brussel. Visies van stakeholders uit het Nederlandstalig Brussels onderwijs*. Bruxelles: Vrije Universiteit Brussel.

7 CIRI: Commission interréseaux des inscriptions de la Fédération Wallonie-Bruxelles. Onder meer bevoegd voor het beheren van de inschrijvingen en het toekennen van plaatsen aan leerlingen in de school van hun keuze in het eerste gemeenschappelijke jaar van de eerste graad van het Franstalig secundair onderwijs, via de toepassing van het inschrijvingsdecreet.

8 LOP: Lokaal Overlegplatform. Deze platformen voor het Nederlandstalig basis- en secundair onderwijs verenigen diverse actoren uit het onderwijs, de ouders en lokale organisaties die betrokken zijn bij gelijke kansen in het onderwijs. Alle Nederlandstalige scholen van het BHG zijn gegroepeerd in het LOP Brussel Secundair Onderwijs.

Wat kunnen we doen?

- > Het lijkt noodzakelijk een **systeem op te zetten** waarin directies enkele maanden voor de start van het nieuwe schooljaar moeten melden **hoeveel (vrije of al ingenomen) plaatsen ze hebben in elke graad en (minstens) in elke onderwijsvorm**. We zouden ons hiervoor grotendeels kunnen baseren op het systeem dat de CIRI heeft ingevoerd voor het eerste jaar van het Franstalig secundair onderwijs. Tegelijk moet er rekening worden gehouden met soortgelijke systemen waarover momenteel wordt nagedacht voor de Nederlandstalige scholen. Een dergelijke aanpak zou **de sturing van het aanbod kunnen bevorderen**, meer bepaald in de technische en beroepsrichtingen, waardoor een transparantie zou ontstaan die bevorderlijk is voor **overleg** in plaats van concurrentie op Brussels niveau.
- > Na afloop van de inschrijvingsperiode moet **het aantal opgegeven plaatsen worden vergeleken met het aantal werkelijke inschrijvingen, maar ook met de inschrijvingsaanvragen die niet zijn ingewilligd** (en die worden verzameld in het kader van de procedures voor het regelen van de inschrijvingen).
- > De invoering van een dergelijk **kadaster van plaatsen** vormt een hulpmiddel voor de sturing van het Brussels onderwijsaanbod, waarvan de verantwoordelijkheid en de controle door de gemeenschappen samen zou moeten opgenomen worden, met een streven naar samenwerking tussen de netten en voor het secundair onderwijs in zijn geheel. Het is dus raadzaam om de verantwoordelijkheden ter zake duidelijk te omschrijven. Op die manier wordt ook onderkend dat het probleem van het Brussels onderwijs zich niet beperkt tot a posteriori aanpassingen aan de evolutie van de schoolpopulatie, maar dat **prospectieve sturing noodzakelijk is op niveau van het hele onderwijsveld** van het Brussels Gewest.
- > Het zou nuttig zijn het beeld op basis van het aantal opgegeven plaatsen te verfijnen met een **veldonderzoek** om **beter op de hoogte te zijn van de bestaande schoolinfrastructuur** in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest. Een dergelijk onderzoek zou toelaten de behoefte aan bijkomende schoolplaatsen in het secundair onderwijs beter te evalueren, per optie of groep van opties. Het gaat er om het kritieke aantal lokalen te bepalen, globaal en per richting. In de huidige context lijkt de beschikbaarheid van klaslokalen een probleem. Bepaalde opties worden georganiseerd voor een heel klein aantal leerlingen in klaslokalen die voldoende groot zijn voor het dubbel aantal leerlingen, terwijl er andere activiteiten niet kunnen worden georganiseerd omwille van een gebrek aan gepaste lokalen (werkplaatsen, laboratoria,...).

2. De raming van het huidige aantal plaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest werd in dit onderzoek gebaseerd op het aantal beschikbare plaatsen in 2015.

Op dit moment wordt de bestaande capaciteit van het schoolsysteem slechts geschat. Zowel de hypothesen die daarbij gehanteerd worden als de versnippering kunnen een grote invloed hebben op de resultaten. Doordat er geen kadaster van beschikbare fysieke plaatsen is, gebeurt de raming van de bestaande capaciteit in het secundair onderwijs vandaag op basis van de geobserveerde leerlingenaantallen. De kernvraag bij deze aanpak is welke leerlingenaantallen als referentie worden genomen.

In de praktijk hebben we er in dit onderzoek voor gekozen om het bestaande aanbod te berekenen door het aantal ingenomen plaatsen (de ingeschreven leerlingen) gelijk te stellen aan het aantal beschikbare plaatsen in 2015.

Dat komt neer op het aannemen van de hypothese dat het bestaande aanbod in de secundaire scholen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verzadigd is.

Deze keuze verschilt van de hypothesen die worden aangenomen in andere onderzoeken. Veel onderzoeken naar de capaciteit die tot nu toe zijn gevoerd kiezen voor de methode van de 'maxima', die de capaciteit van een school bepaalt op basis van de maximale capaciteit die werd vastgesteld in de periode die voorafging aan de raming. Het is echter niet zeker dat de capaciteitsreserve die de toepassing van deze methode genereert op korte termijn volledig gemobiliseerd kan worden, omdat sommige scholen niet voldoende aantrekkingskracht hebben en ouders de vrije keuze hebben om een school voor hun kind te kiezen. Daardoor neigt de methode van de maxima naar een overwaardering van het aantal beschikbare plaatsen.

Beperkingen van de methode van de 'maxima'

De methode van de maxima kent enkele beperkingen. Ze heeft onder meer tot gevolg dat de capaciteit van de bestaande scholen individueel maar ook globaal gemaximaliseerd wordt, ook als scholen dat jaar hun maximum niet bereiken. Bovendien vormt de methode van de maxima een probleem als we de capaciteitsreserves per graad en onderwijsvorm willen uitsplitsen. Als we bij de toepassing van de methode van de maxima te ver gaan uitsplitsen per onderwijsvorm en graad binnen dezelfde school, vergroten we het risico op een overschatting van de capaciteit wanneer de aantallen per studierichting uit elkaar lopen of wanneer er sprake is van uitzonderlijke groepen van leerlingen (we houden dan rekening met maxima die niet noodzakelijkerwijs gelijktijdig werden geobserveerd, waarbij het ene jaar soms het andere kan compenseren, ook in termen van de fysieke bezetting van lokalen).

De methode van de maxima **maakt het wel mogelijk schoolcapaciteit te identificeren die voor ouders niet aantrekkelijk is** en daardoor ook onderbenut blijft. Het overleg met de Brussels onderwijssector liet zien dat **de niet gemobiliseerde capaciteit zich lijkt te concentreren in bepaalde scholen en/of studierichtingen waar weinig vraag naar is**. Deze indrukken van het terrein werden

bevestigd door een kwantitatieve analyse voor het Franstalig secundair onderwijs, die aantoonde dat 67% van de capaciteitsreserves die de methode van de maxima genereert (vergeleken met het meest recente aantal ingeschreven leerlingen in de school) geconcentreerd is binnen de 40% minst aantrekkelijke scholen.

Wat kunnen we doen?

- > **Er moet in het Brussels Gewest zeer voorzichtig worden omgesprongen met de methode van de maxima.** Het gebruik van extreme waarden bevat intrinsieke risico's en de methode is moeilijk toe te passen op kleinere gehelen (onderwijsvormen en graden). Ook leidt deze methode waarschijnlijk tot een **overschatting van het beschikbare aanbod in scholen die vandaag een geringe aantrekkingskracht hebben**. Een globale capaciteit die wordt berekend door de maxima van alle scholen bij elkaar op te tellen, leidt waarschijnlijk tot het meetellen van plaatsen die niet zullen worden ingenomen omwille van de keuzevrijheid die ouders genieten. **Bijgevolg zou men er niet van mogen uitgaan dat deze plaatsen direct ingezet kunnen worden.**
- > Er zou **onderzoek moeten plaatsvinden naar de aantrekkingskracht van die scholen** waarvan de huidige capaciteit ver onder de historische maxima blijft, om dit aanbod - waarschijnlijk eerder op middellange dan op korte termijn - opnieuw op de markt te brengen. **Het creëren van schoolplaatsen zou dus moeten verlopen via twee kanalen:** enerzijds **het op de markt brengen van nieuwe plaatsen** (via het uitbreiden van bestaande of het creëren van nieuwe scholen) en anderzijds de **benutting van bestaande plaatsen** die momenteel niet gebruikt worden.
- > Dit onderzoek zou **bij voorrang moeten plaatsvinden in scholen die goed bereikbaar zijn** vanuit sterk verzadigde woongebieden. Een deel van de scholen met (een lagere graad met) weinig aantrekkingskracht, zijn scholen waarvan de hoogste graad eerder op het beroepsonderwijs is gericht dan op het algemeen onderwijs. Daarom kan de **ontwikkeling van autonome observatiegraden⁹ voor de eerste graad** een denkspoor zijn (voornamelijk ontwikkeld aan Franstalige zijde). De oprichting van een autonome observatiegraad veronderstelt echter dat de leerlingen de garantie krijgen dat ze daarna een plaats zullen vinden in aantrekkelijke hogere graden. De huidige keuzes van de ouders wijzen immers uit dat ze te werk gaan volgens een perfect verdedigbare logica waarmee ze het schoolparcours van hun kind(eren) veilig proberen te stellen. Hieraan moet worden tegemoetgekomen. Dit element werd benadrukt tijdens de raadpleging van de Nederlandstalige actoren.

⁹ DOA: degré d'observation autonome, autonome observatiegraad in het Franstalig secundair onderwijs, die de leerlingen van de eerste graad of observatiegraad in een aparte school verzamelt (meestal voor leerlingen van 12 tot 14 jaar en maximaal 16 jaar).

3. De tussen 2016 en 2025 geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest zijn bekend en maken het mogelijk om het schoolaanbod in 2025 in te schatten, maar de feitelijke concretisering van die plaatsen zal een grote invloed hebben op de spanningen die we tegen 2025 kunnen verwachten.

Paradoxaal genoeg heeft de monitoring van de Dienst Scholen van perspective.brussels **meer kennis en cijfers (over het aantal plaatsen) opgeleverd over de projecten voor de uitbreiding van het schoolaanbod, dan over het huidige aanbod in het Brussels Gewest** (tabel 2). We zijn er in dit onderzoek van uitgegaan dat alle geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen in het secundair onderwijs tegen 2025 effectief verwezenlijkt zullen worden en dat ze een bezetting van 100% zullen hebben en dat het bestaande aanbod niet vermindert. Dit zijn zeer ambitieuze hypothesen.

TABEL 2: CAPACITEIT IN 2015 EN GEPROGRAMMEERDE PROJECTEN TEGEN 2025 IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, PER GEMEENSCHAP, GRAAD EN ONDERWIJSVORM.

		Graad 1	Algemeen: graad 2-3	Technisch- beroeps: graad 2-3	Subtotaal Graad 1 + Algemeen graad 2-3
Franstalig onderwijs	I. Capaciteit 2015	26464	26065	24520	52529
	II. Geprogrammeerde projecten tegen 2025	4787	4713	1617	9500
	Totaal van het potentiële aanbod in 2025 (I+II)	31251	30778	26137	62029
Nederlandstalig onderwijs	I. Capaciteit 2015	4789	4623	4252	9412
	II. Geprogrammeerde projecten tegen 2025	1744	660	440	2404
	Totaal van het potentiële aanbod in 2025 (I+II)	6533	5283	4692	11816

De laatste kolom bevat het totaal van de eerste graad en de tweede en derde graad van het algemeen secundair onderwijs, om de aandacht te vestigen op de situatie in die segmenten van het aanbod waar de lokalen betrekkelijk gestandaardiseerd zijn (klaslokalen en lokalen bestemd voor algemene lessen) en eventueel vervangbaar. Het buitengewoon onderwijs, het duaal leren en andere specifieke vormen zijn niet opgenomen in deze tabel.

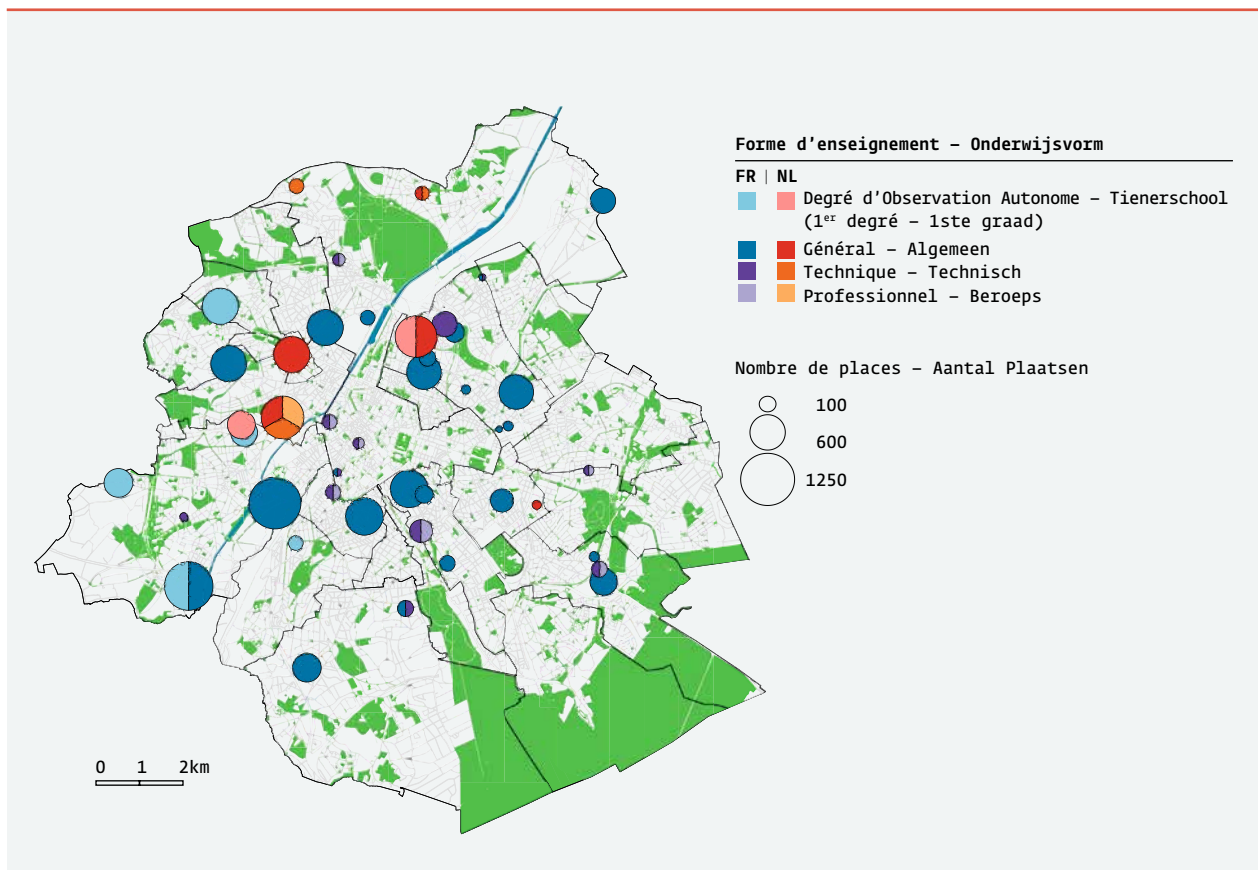
Bron: berekeningen op basis van gegevens van ETNIC, de Vlaamse Overheid, BISA en de Dienst Scholen van perspective.brussels

We stellen overigens een oververtegenwoordiging vast van geplande projecten tegen 2025 in het algemeen secundair onderwijs (figuur 3). Deze overheersende rol van het ASO is mogelijk een weerspiegeling van de vraag van ouders en/of de wil van IM om het onderwijsaanbod te heroriënteren.

We zien wel dat de Nederlandstalige geplande projecten voor het secundair onderwijs in het Brussels Gewest in 2025, in verhouding tot het bestaande aanbod (het aantal gesubsidieerde leerlingen in 2025), veel meer plaatsen creëren dan de Franstalige projecten. In de eerste graad vertegenwoordigt het aantal gecreëerde plaatsen ruim 1/3 van het bestaande aanbod (tegenover nog geen 1/5 in het Franstalig onderwijs). Dit kan leiden tot een toename van het aandeel leerlingen in het Nederlandstalig secundair onderwijs, gezien het Nederlandstalig onderwijs ook aanzienlijk investeert in de capaciteitsopbouw in het lager onderwijs in het Brussels Gewest.

Op dit moment is er een stroom van kinderen die zich aan het einde van het basisonderwijs wenden tot het Franstalig secundair onderwijs in het Brussels Gewest of tot het Nederlandstalig onderwijs in de rand, ten dele omdat er een gebrek aan plaatsen is. **De investeringen in het creëren van schoolplaatsen in het Nederlandstalig secundair onderwijs zijn bedoeld om continuïteit te creëren in het Nederlandstalig schooltraject (tussen het basisonderwijs en het secundair onderwijs). Op termijn kan hierdoor het aandeel leerlingen in het secundair onderwijs per gemeenschap evolueren.**

FIGUUR 3: LOCATIE VAN DE GEPLANDE PROJECTEN VOOR HET CREËREN VAN SCHOOLPLAATSEN TUSSEN 2016 EN 2025 IN HET GEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST.

Bron: Monitoring van het schoolaanbod in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Dienst Scholen van perspective.brussels, november 2017, UrbIS 2017

Wat kunnen we doen?

- > **De geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen** in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest tegen 2025 **moeten absoluut uitgevoerd worden**. Rekening houdend met de uitvoeringstermijnen moeten er tegelijk ook nog aanvullende projecten gepland worden in die gebieden die als prioritair werden aangegeven (zie hieronder). Er moet ook op toegezien worden dat de huidige capaciteit van de bestaande scholen behouden blijft.
- > De exacte onderwijsvorm (of richting, maar dit viel buiten het veld van dit onderzoek) van de geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen ligt niet altijd vast. Dit gegeven zou in combinatie met de beschikbare ramingen moeten benut worden **om het bijkomende aanbod verder te definiëren**.
- > **We moeten vragen stellen bij de sterke oververtegenwoordiging van het algemeen onderwijs in de projecten** en de creatie van nieuwe plaatsen benutten om **het technisch en het beroepsonderwijs te herwaarderen**. Deze oefening moet plaatsvinden in een coherent kader, waarin ook het volwassenenonderwijs, het hoger onderwijs en de beroepsopleidingen worden betrokken (met name voor het delen van de infrastructuur).

Voor de berekening van het aantal plaatsen dat nodig is in het secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2025, hebben we de inschatting van het aanbod en de vraag naar schoolplaatsen tegenover elkaar geplaatst. We verdeelden het Nederlandstalige en het Franstalige aanbod van het secundair onderwijs daarbij in grote segmenten: eerste graad, tweede en derde graad van het algemeen onderwijs, en tweede en derde graad van het technisch en beroepsonderwijs. Op deze manier hebben we de meest problematische segmenten van het aanbod in het Brussels Gewest kunnen bepalen.

Concreet identificeerden we de spanningen door de projecties qua schoolpopulatie in 2025 (gerealiseerd door het BISA) te vergelijken met het potentiële aanbod in 2025, dat bestaat uit de capaciteit in 2015 (geschat op basis van het aantal gesubsidieerde leerlingen), met daarbij opgeteld het aanbod dat wordt gecreëerd door geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen.

1. In 2025 zullen niet alle segmenten van het secundaire onderwijs op dezelfde manier worden getroffen door het plaatstekort. De capaciteitsuitbreiding moet zich concentreren in bepaalde graden en onderwijsvormen van het Brusselse secundair onderwijs.

Tabel 3 toont aan dat als het huidige aanbod van secundair onderwijs constant wordt gehouden (capaciteit 2015) er een groot tekort aan plaatsen zou optreden in 2025 in alle segmenten van het secundaire onderwijs, in beide gemeenschappen, omwille van de aanzienlijke stijging van de schoolpopulatie in het Brussels Gewest (volgens de projecties van het BISA).

Projecten waarin nieuwe plaatsen worden gepland zullen dit gebrek aan plaatsen voor en deel kunnen absorberen voor zover dat alle projecten waarin nieuwe plaatsen voorzien worden ook effectief worden uitgevoerd binnen de voorziene termijnen en dat deze plaatsen ook effectief worden ingenomen.

Als we rekening houden met de geplande projecten en onder voorbehoud van alle hypothesen die ten grondslag liggen aan de gemaakte projecties, **zou het grootste tekort in het Brussels Gewest tegen 2025 optreden in het Franstalig secundair onderwijs, en in het bijzonder in de 2e en 3e graad van het technisch en beroepsonderwijs** waar men zich voorbereid op een tekort van 3 000 plaatsen.

TABEL 3: VERGELIJKING VAN DE CAPACITEIT IN 2015 EN DE PROJECTIES VAN DE SCHOOLPOPULATIE TEGEN 2025 IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, PER GEMEENSCHAP, GRAAD EN ONDERWIJSVORM.

	Graad 1	Algemeen: graad 2-3	Technisch- Beroeps: graad 2-3	Subtotaal Graad 1 + Algemeen graad 2-3	
Franstalig onderwijs	Capaciteit 2015	26 464	26 065	24 520	52 529
	Projecties van de schoolpopulatie in 2025 (BISA)	31 937	30 284	29 174	62 221
	Tekort aan plaatsen (bij constant aanbod)	-5 473	-4 219	-4 654	-9 692
Nederlandstalig onderwijs	Capaciteit 2015	4 789	4 623	4 252	9 412
	Projecties van de schoolpopulatie in 2025 (BISA)	5 718	5 574	4 563	11 292
	Tekort aan plaatsen (bij constant aanbod)	-929	-951	-311	-1 880
Totaal Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Som van de tekorten (bij constant aanbod)	-6 402	-5 170	-4 965	-11 572
	Som van de tekorten rekening houdend met de geprogrammeerde projecten tegen 2025 (onder voorbehoud van de hypothesen die ten grondslag liggen aan deze projecties)	-686	-291	-3 037	-192

De laatste kolom bevat het totaal van de eerste graad en de tweede en derde graad van het ASO, om de aandacht te vestigen op de situatie in die segmenten van het aanbod waar de lokalen betrekkelijk gestandaardiseerd zijn (klaslokalen en lokalen bestemd voor algemene lessen) en eventueel uitwisselbaar. Het buitengewoon onderwijs, het duaal leren en andere specifieke vormen zijn niet opgenomen in deze vergelijkende tabel. Het gewestelijk totaal is de som van de tekorten per gemeenschap (eventuele overschotten in één van beide gemeenschappen worden hierbij niet in rekening gebracht omdat de vrije schoolkeuze impliceert dat men les kan volgen in de onderwijstaal van zijn voorkeur).

Bron: berekeningen op basis van gegevens van ETNIC, de Vlaamse Overheid, BISA en de Dienst Scholen van perspective.brussels

04

**WAAR BOUWEN WE
NIEUWE SCHOLEN?
WAAR LIGGEN DE
GEBIEDEN ONDER
DRUK?**

Dit deel onderzoekt de deficitaire gebieden waar het creëren van plaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest voorrang zou moeten krijgen. We gaan dieper in op de confrontatie van de berekende cijfers voor vraag en aanbod op het Brussels grondgebied door ook rekening te houden met de mobiliteit van de leerlingen.

Het model en de indicatoren die het BSI ontwikkelde zijn bedoeld om na te gaan waar er nieuwe scholen moeten worden gebouwd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om het grote plaatstekort aan te vullen. Daarom werden

er geen cijfers gegenereerd voor de tweede en derde graad van het Franstalig algemeen onderwijs, de eerste graad van het Nederlandstalig onderwijs en de tweede en derde graad van het Nederlandstalig technisch en beroepsonderwijs, omdat het plaatstekort in deze onderwijsvormen en graden redelijk beperkt zou moeten zijn. Dit alles opnieuw onder voorbehoud van de hypothesen die ten grondslag liggen aan deze projecties en op voorwaarde dat de tegen 2025 geplande projecten voor de creatie van schoolplaatsen ook effectief worden uitgevoerd, binnen de geplande termijnen en dat de plaatsen effectief worden ingenomen.

Omvang en locatie van het plaatstekort in 2025

Een globale vergelijking maken van de vraag naar en het aanbod aan schoolplaatsen in het secundair onderwijs, ligt moeilijk in het Brussels Gewest. De balans per graad en onderwijsvorm toont dat de vraag geconcentreerd is in bepaalde segmenten van het secundair onderwijs. We kunnen er uiteraard van uitgaan dat deze balans ook geografisch zal variëren. Daarom hebben we ook ruimtelijk onderzoek gedaan naar de ontbrekende schoolplaatsen in 2025.

De algemene opzet van dit onderzoek is dat we nagaan in welke wijken leerlingen wonen die naar (bestaande of geplande) scholen gaan die als gevolg van deze stromen verzadigd zouden raken. De stromen tussen woonplaatsen en scholen worden berekend op basis van het gemiddelde mobiliteitsgedrag in het onderwijssegment waar de leerlingen in 2015 ingeschreven waren.

Het idee is dus niet zozeer om verzadigde scholen te identificeren, maar wel de wijken waar leerlingen wonen die worden 'gerekruteerd' door scholen die stilaan verzadigd raken. Op die manier kunnen we de spanningsgebieden identificeren op basis van de woonplaats en vervolgens nadenken over hoe we deze gebieden zo goed mogelijk kunnen bedienen met een extra schoolaanbod.

Het gebruik van zo'n model komt erop neer dat voor een bepaald onderwijssegment het rekruteringsgebied van een vestiging a priori op niet-selectieve wijze moet afgebakend worden t.o.v. alle woongebieden die zich op een bepaalde afstand van de school bevinden. De realiteit is natuurlijk helemaal anders, maar voor deze projectie leek het ons belangrijk om specifieke praktijken waartegen bepaalde onderwijsmaatregelen proberen in te gaan (bijv. de selectieve rekrutering van leerlingen binnen een wijk of de keuze van de best gerangschikte scholen door de ouders), niet mee te integreren in het model.

Het model produceert, per woonwijk van de leerlingen, een verzadigingsindicator die we in kaart kunnen brengen:

- > Het gemiddelde verzadigingspercentage van de scholen waar de leerlingen (volgens het model) naar school gaan, op het niveau van de statistische sectoren en per woonplaats.

Hoewel deze indicator sterk wordt 'afgevlakt' door het model, wordt op deze manier goed zichtbaar in welke woongebieden sprake is van druk door plaatstekort. Nieuwe projecten voor het creëren van schoolplaatsen zouden zich vooral moeten richten op die plaatsen die bereikbaar zijn vanuit de woongebieden waar grote leerlingenaantallen getroffen kunnen worden door een hoge verzadiging en/of grote afstanden.

Daarom hebben we een tweede indicator in kaart gebracht:

- > De gemiddelde reistijd tegen 2025 van een sector naar alle andere sectoren, gewogen voor de verzadigingsgraad. Deze weging zorgt ervoor dat de berekende reistijd voorrang zal geven aan de reistijden vanuit de verzadigde woonbuurten.

Concreet laat deze indicator zien welke gebieden een maximale bereikbaarheid hebben ten opzichte van de onvervulde vraag naar schoolplaatsen.

Toelichting bij de kaarten

De cirkels op de kaarten geven de **schoolpopulatie op de woonplaats** proportioneel weer.

De **verzadiging per woonwijk** wordt weergegeven door de kleur van de proportionele cirkels, in een schakering van groen tot rood (van de laagste naar de hoogste verzadiging). Deze verzadiging is berekend door alle verwachte leerlingen voor 2025 toe te wijzen aan de scholen die er op die datum zouden zijn, rekening houdend met het bestaande aanbod en de projecten voor het creëren van nieuwe plaatsen. De voorspelde stromen vanuit een wijk naar een school zijn groter naarmate het aantal leerlingen dat in een wijk woont hoger is en naarmate de capaciteit van de school groter is. Omgekeerd zijn de stromen kleiner naarmate de afstand tussen de wijk en de school groter is.

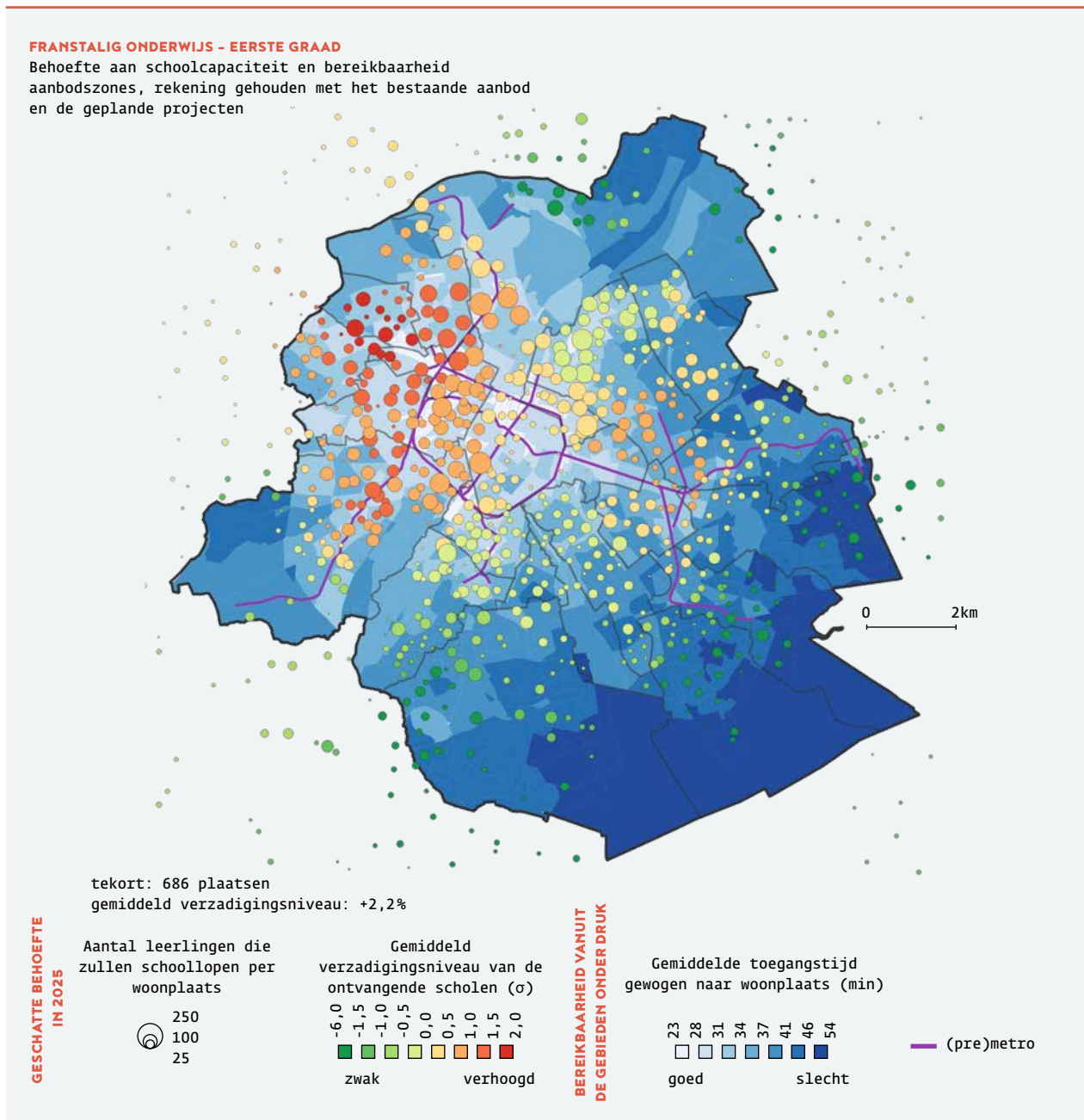
Aangezien het geplande aanbod lager is dan de voorspelde vraag in 2025, kan de toewijzing van alle leerlingen aan de scholen alleen gebeuren door het aantal beschikbare plaatsen te overschrijden. Maar niet alle scholen zijn even verzadigd. Afhankelijk van hun ligging ten opzichte van de vraag en ten opzichte van 'concurrerende' scholen zullen sommige scholen meer verzadigd zijn dan andere. De verzadiging van een wijk is berekend op basis van de gemiddelde verzadiging van de scholen waar het model de leerlingen uit de wijk naartoe stuurt. Om ervoor te zorgen dat de kaarten vergeleken kunnen worden, zijn de waarden omgezet naar standaardafwijkingen van de gemiddelde verzadiging van het segment, zodat de situatie van de wijken duidelijker kan onderscheiden worden.

Wanneer het geplande aanbod niet toereikend is voor de verwachte vraag in 2025, leidt de toewijzing van de vraag aan de scholen meestal tot een overschrijding van de capaciteit van de school. Maar deze overschrijdingen zijn ongelijk verdeeld over het grondgebied en sommige woonwijken krijgen meer te maken met verzadigde scholen dan andere. Dat is duidelijk te zien op de verzadigingskaart.

De **kaart van de reistijd** is geschakeerd van lichtblauw naar donkerblauw en laat zien welke gebieden (de lichtblauwe) het beste bereikbaar zijn met het (in 2025 geplande) openbaar vervoer vanuit alle wijken met een hogere dan gemiddelde verzadiging. Het creëren van nieuwe plaatsen, bij voorkeur in deze gebieden, zou de reistijd vanuit de meest verzadigde wijken in principe moeten verminderen.

We zien dat de best bereikbare gebieden niet altijd in de onmiddellijke nabijheid liggen van de meest verzadigde wijken. De goede bereikbaarheid van wijken die relatief ver weg liggen van de meest verzadigde vraag wordt vooral verklaard door metrolijnen.

FIGUUR 4: KAART VAN DE VERGELIJKING TUSSEN CAPACITEIT EN VRAAG TEGEN 2025, VOOR DE EERSTE GRAAD VAN HET FRANSTALIG SECUNDAIR ONDERWIJS IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, OP HET SCHAAL VAN DE STATISTISCHE SECTOREN.

Bron: berekeningen IGEAT volgens gegevens ETNIC, Vlaamse Overheid, BISA, Dienst Scholen van perspective.brussels, Brussel Mobiliteit en de MIVB - (CCBY) Brussels Studies Institute, ULB IGEAT (P. Marissal & B. Wayens) & perspective.brussels - 2018

1. Een globale vergelijking tussen vraag en aanbod in het secundair onderwijs, is in het Brussels Gewest niet mogelijk. De evaluatie per graad en per onderwijsvorm toont dat er een grote vraag is in bepaalde segmenten van het onderwijsaanbod, maar de spanning tussen vraag en aanbod verschilt sterk van plaats tot plaats.

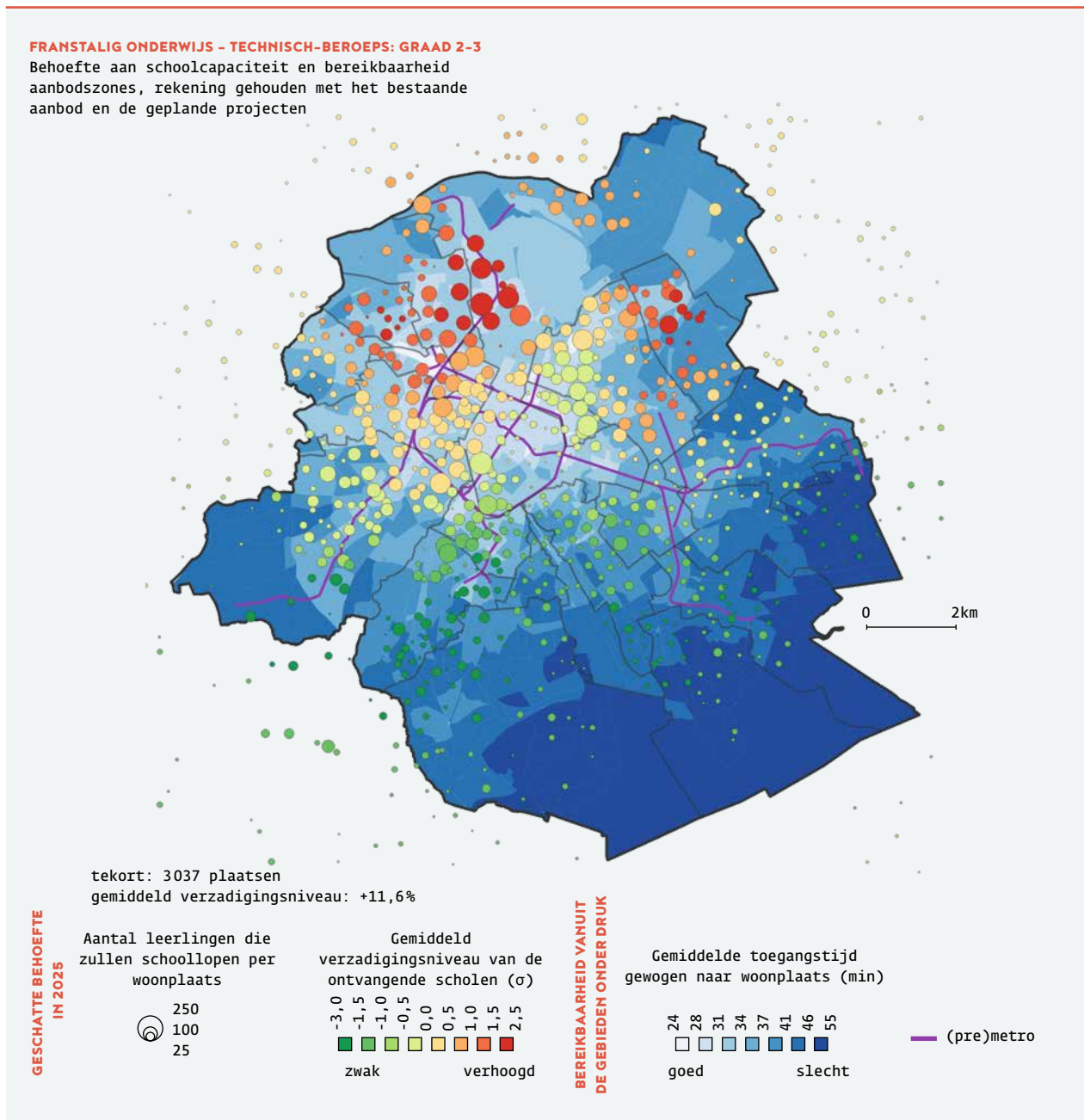
De kaart voor de **eerste graad van het Franstalig secundair onderwijs** (figuur 4) laat zien dat bij de uitvoering van het geplande aanbod, **vooral de wijken in het westen van het Gewest het meest verzadigd zullen zijn**. Er is ook sprake van verzadiging, hoewel in iets mindere mate, in diverse wijken in het zuiden van Schaarbeek en omgeving. De laagste verzadiging vinden we in het zuidoosten van het Gewest.

In Evere, Schaarbeek en Woluwe zou een groot deel van de groei van de schoolpopulatie worden geabsorbeerd door geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen in de eerste graad van het Franstalig secundair onderwijs tegen 2025. Maar aan de rand van Schaarbeek, Woluwe en Etterbeek blijft een iets hogere spanning bestaan. We wijzen erop dat de ramingsmethode hoofdzakelijk rekening houdt met de plaats van de bestaande

capaciteit, de graad en de onderwijsvorm, en de afstand tussen school- en woonplaats. We mogen dus verwachten dat de verzadiging van enkele hoog aangeschreven scholen in deze gebieden en in het gehele zuidoostelijke kwadrant hoog zal blijven, indien de (eerste) keuze van de ouders niet verandert en indien de nieuwe schoolplaatsen niet aantrekkelijk genoeg zijn.

Het is duidelijk dat het tekort in het westen van het Gewest, waar de schoolpopulatie sterk stijgt, hoog zal blijven, ondanks de geplande extra plaatsen in de eerste graad van het Franstalig secundair onderwijs. Daardoor woont een groot aantal leerlingen in wijken waar de toegankelijke scholen verzadigd zijn. In dit gebied zijn de geplande projecten voor het creëren van schoolplaatsen in de eerste graad nog ontoereikend. Het is dus van groot belang om de inspanningen hier voort te zetten, maar ook om sterk in te zetten op het mobiliseren van plaatsen die nu niet benut worden omdat ze niet aantrekkelijk genoeg worden gevonden door de ouders.

FIGUUR 5: KAART VAN DE VERGELIJKING TUSSEN CAPACITEIT EN VRAAG TEGEN 2025, VOOR DE TWEDE EN DERDE GRAAD VAN HET FRANSTALIG TECHNISCH EN BEROEPSONDERWIJS IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, OP HET NIVEAU VAN DE STATISTISCHE SECTOREN.

Bron: Berekeningen IGEAT volgens gegevens ETNIC, Vlaamse Overheid, BISA, Dienst Scholen van perspective.brussels, Brussel Mobiliteit en de MIVB - (CCBY) Brussels Studies Institute, ULB IGEAT (P. Marissal & B. Wayens) & perspective.brussels - 2018

Voor de tweede en derde graad van **het Franstalig technisch en beroepsonderwijs** (figuur 5) **verschuift de hoogste verzadiging naar het noorden en naar de gewestgrenzen, vooral in Laken, maar ook in het noorden van Schaarbeek en in Evere**. We zien duidelijk twee grote spanningsgebieden, waar het beperkte bijkomende aanbod dat gepland is tegen 2025 in dit segment niet toereikend is voor de vraag die voortvloeit uit de bevolkingsgroei (tenzij we zouden hopen op een grote daling van de oriëntatie naar het technisch en beroepsonderwijs ten gunste van het algemeen onderwijs, waar er meer

bijkomende plaatsen zijn gepland tegen 2025). De toename van het aanbod in het technisch en beroepsonderwijs zou over het algemeen onvoldoende zijn, vooral in het noorden van het Gewest.

Voor de tweede en derde graad van het Franstalig algemeen onderwijs blijkt volgens onze hypothesen dat het aanbod in 2025 (bestaande capaciteit in 2015 aangevuld met geplande projecten voor het creëren van plaatsen tegen 2025) voldoende zou zijn voor de verwachte vraag.

Wat kunnen we doen?

- > De kaarten met de bereikbaarheid uit de oververzadigde plaatsen voor de drie onderzochte segmenten van het **Franstalig secundair onderwijs** laten zien dat er twee zones zijn waar de uitbreiding van het schoolaanbod voorrang moet krijgen:
 - a. **Zones in de buurt van verzadigde plaatsen**, naargelang de beschikbare gronden, maar ook door uitbreiding van het bestaande aanbod of zelfs pogingen om het huidige onderbenutte aanbod in bestaande scholen opnieuw 'op de markt' te brengen.
 - b. **Zones die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer** (zoals het Weststation, de omgeving van station Simonis, station Brussel-Zuid, het noorden van de Vijfhoek, de kanaalzone ten noorden van Thurn & Taxis en zelfs meer noordelijk gelegen gebieden in het Gewest voor het beroepsonderwijs), eventueel via de reconversie van gebouwen of terreinen die nu een andere bestemming hebben. Het gaat vaak om zones waar grote projecten worden ontwikkeld en waar de integratie van een onderwijsaanbod in de reconversieplannen stelselmatiger zou kunnen worden aangemoedigd.

De kaarten van dit prospectieve onderzoek laten dus toe een antwoord te formuleren op twee soorten verzoeken:

- > strategische acties van (bepaalde) inrichtende machten stimuleren in bepaalde zones en niet alleen door de bouw van nieuwe scholen;
- > de soms versnipperde mogelijkheden die de vastgoedmarkt biedt snel onderzoeken, en daarnaast ook bepaalde stadsontwikkelingsprogramma's heroriënteren.

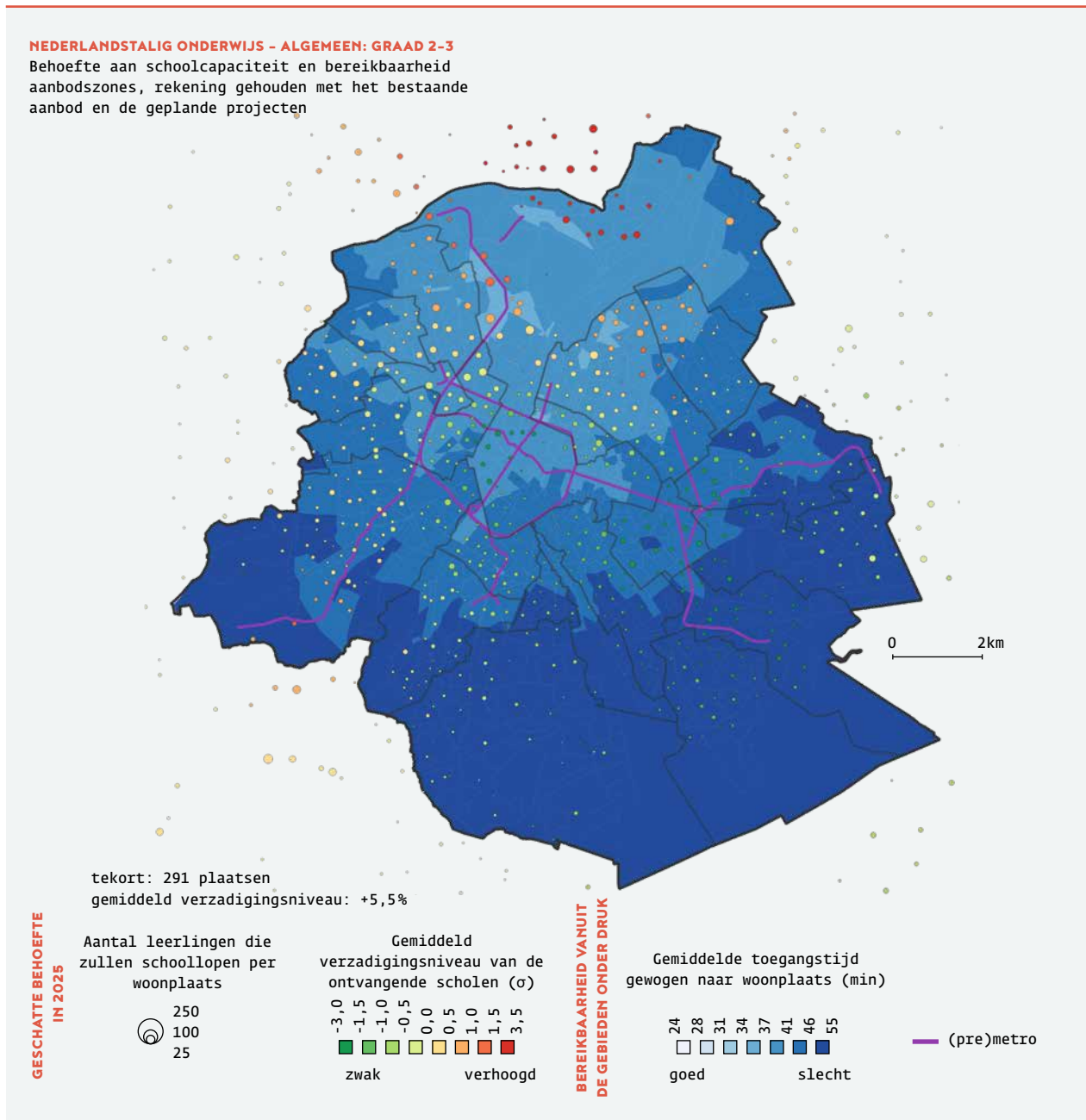
Wat kunnen we doen?

- > Het creëren van schoolplaatsen in **verder afgelegen zones die wel goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer** kan **interessant zijn voor de sociale mix** van de scholen (brede rekrutering en eventuele locatie op het kruispunt van sociologisch verschillende gebieden, zoals Brussel-Zuid en het Weststation).
- > Dit wordt vandaag echter afgeremd door de geografische criteria van **het Franstalige inschrijvingsdecreet**, vooral voor de ontwikkeling van de autonome observatiegraden (eerste graad). Er is dus reden om **opnieuw te kijken naar het gewicht dat wordt toegekend aan deze geografische criteria** (alsook de criteria voor het oversteken van de gemeentegrenzen bij gebrek aan aanbod in de gemeente) in de inschrijvingsprocedure voor het eerste jaar van de eerste graad van het Franstalig secundair onderwijs in het BHG.

In het Nederlandstalig onderwijs zou het potentiële aanbod in 2025 (rekening houdend met de geplande projecten voor de creatie van schoolplaatsen tegen 2025, op voorwaarde dat ze effectief worden uitgevoerd, binnen

de geplande termijnen en dat deze plaatsen effectief worden ingenomen) globaal gezien in evenwicht zijn met de projecties van de schoolpopulatie, behalve voor de tweede en de derde graad van het algemeen onderwijs.

FIGUUR 6: KAART VAN DE VERGELIJKING TUSSEN CAPACITEIT EN VRAAG TEGEN 2025, VOOR DE TWEEDE EN DERDE GRAAD VAN HET NEDERLANDSTALIG ALGEMEEN ONDERWIJS IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, OP HET NIVEAU VAN DE STATISTISCHE SECTOREN.

Bron: Berekeningen IGEAT volgens gegevens ETNIC, Vlaamse Overheid, BISA, Dienst Scholen van perspective.brussels, Brussel Mobiliteit en de MIVB - (CCBY) Brussels Studies Institute, ULB IGEAT (P. Marissal & B. Wayens) & perspective.brussels - 2018

De kaart van de verzadiging van dit segment van **het Nederlandstalig onderwijs** (figuur 6) laat zien dat **het probleem zich hoofdzakelijk in het noorden van het Gewest stelt, in het bijzonder in Neder-Over-Heembeek**. We zien ook verzadigingen in grote delen van Laken en in

het noorden van Schaarbeek. Er is tevens verzadiging in de noordelijke voorsteden, als gevolg van het grensoverschrijdend schoolpendelen (stroom van in- en uitgaande leerlingen in het Brussels Gewest).

Wat kunnen we doen?

- > De kaart van de bereikbaarheid laat duidelijk zien dat vooral **de omgeving van het Koninklijk Domein en de Heizelvlakte** in aanmerking komen voor de **uitbreiding van het Nederlandstalig secundair aanbod**, zeker als we rekening houden met de bereikbaarheid uit de nabijgelegen voorsteden. Sommige gebieden in Schaarbeek zijn goed bereikbaar met de trams op de oostelijke grote ring en komen eveneens in aanmerking (hierdoor zou de gemiddelde afgelegde afstand afnemen). **Locaties bij station Simonis** moeten eveneens grondig worden overwogen, omdat ze via de metrolijnen goed verbonden zijn met de gebieden onder druk.

1. **De bepaling van de gebieden die het meest geschikt zijn voor de uitbreiding van schoolcapaciteit en die goed bereikbaar zijn vanuit de wijken met onvoldoende aanbod, is deels gebaseerd op een stijgend gebruik van het openbaar vervoer door de leerlingen in het Brussels Gewest.**

Zoals al eerder aangegeven, gaat dit onderzoek ervan uit dat de uitbreiding van het Brussels openbaar vervoer die is gepland voor 2025 daadwerkelijk zal plaatsvinden en dat het net voldoende capaciteit zal hebben om de leerlingen te vervoeren. Dit is echter een ambitieuze hypothese.

Wat kunnen we doen?

- > Een groter **gebruik van het openbaar vervoer door leerlingen van het secundair onderwijs** vereist dat er **voldoende capaciteit wordt ontwikkeld, vooral in het westen van het Gewest**. Het is dus raadzaam om de mogelijke verzadigingsproblemen van het MIVB-net aan te pakken en ook na te denken over alternatieven (meer gebruik van de fiets, aangepaste schooluren).

BESLUIT

Dit onderzoek doet een aantal vaststellingen en stelt een aantal actiepunten voor om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de behoefte om plaatsen te creëren in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest tegen 2025. In het licht van de groeiende schoolpopulatie waarmee het Gewest geconfronteerd wordt, is het de bedoeling een (kwaliteitsvolle) plaats te verzekeren voor elk kind dat de leeftijd heeft om in het secundair onderwijs school te lopen, maar ook aan te geven waar er nieuwe plaatsen moeten gecreëerd worden in zones waar de verzadiging (naar woonplaats van de leerlingen) het hoogst is.

De bevolkingsprojecties van het BISA bieden een duidelijke schatting van de schoolpopulatie die wordt verwacht in 2025 in het secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: er worden zo'n 19.500 bijkomende leerlingen verwacht tussen 2014-2015 en 2024-2025. Het gebrek aan een geconsolideerd zicht op het momenteel beschikbare aantal plaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest maakt de schatting van de behoefte aan de creatie van plaatsen moeilijker.

De geplande projecten voor de creatie van schoolplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bieden echter wel de mogelijkheid het schoolaanbod te benaderen tegen 2025, maar hun effectieve uitvoering, binnen de gestelde termijnen, samen met een volledige bezetting van alle nieuw gecreëerde plaatsen (zonder bestaande capaciteit te verminderen) bepalen in sterke mate de omvang van de tekorten die zich zullen voordoen op gewestelijk vlak.

Het verwachte tekort in 2025 is vrij hoog in bepaalde segmenten van het secundair onderwijs. Dit is specifiek het geval voor de 2e en 3e graad van het technisch en beroeps-onderwijs aan Franstalige zijde waar men een tekort van ca. 3.000 plaatsen verwacht. De tekorten variëren ook in de ruimte. Het is voornamelijk in de wijken in het noorden en het westen van het Gewest dat het gebrek aan plaatsen in het secundair onderwijs het grootst zal zijn.

Men mag echter niet vergeten dat deze projecties gebaseerd zijn op een aantal hypothesen en keuzes waarmee men rekening dient te houden bij de interpretatie van de resultaten. We benoemen in dat verband de (conservatieve) hypothese die stelt dat de verdeling van de leerlingen over het Nederlandstalig en Franstalig secundair onderwijs in 2025 identiek zal zijn aan die van 2015. Deze verdeling tussen beide gemeenschappen zou echter kunnen evolueren tegen 2025 gezien de huidige inspanningen binnen het Brussels Nederlandstalig onderwijs om plaatsen te creëren, zowel in het basis- als secundair onderwijs.

In het licht van deze vaststellingen stelt zich de vraag welk gevolg er nu moet gegeven worden aan dit onderzoek. De Dienst Scholen van perspective.brussels vestigt graag de aandacht van de politieke besluitnemers op vier belangrijke punten die worden aangehaald in het onderzoek.

Ten eerste, moet er dringend een kadaster opgemaakt worden van alle beschikbare plaatsen in het secundair onderwijs zodat het Brussels onderwijsaanbod op prospectieve wijze kan gestuurd worden, in het bijzonder met het oog op de start van elk schooljaar. Het zou ook interessant zijn een veldonderzoek uit te voeren om de kennis over de capaciteit van de bestaande infrastructuur in het secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verbeteren.

Ten tweede zou men stil moeten staan bij de aantrekkingskracht van die secundaire scholen in het Brussels Gewest waar nog plaatsen beschikbaar zijn omwille van een gebrek aan interesse bij de ouders. Het doel, op middellange termijn, zou zijn om deze niet-benutte plaatsen terug op de markt te brengen. Men zou aan de aantrekkelijkheid van de minder populaire scholen kunnen werken op basis van gewestelijke projecten zoals het 'Schoolcontract' dat de integratie van de scholen in de wijken wil verbeteren. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou hiervoor moeten samenwerken met de beide gemeenschappen die op hun beurt zouden kunnen inwerken op het pedagogisch project van de weinig populaire scholen. De creatie van plaatsen in het secundaire onderwijs moet dus via twee kanalen gebeuren: enerzijds via de creatie van nieuwe plaatsen (via uitbreiding van bestaande scholen of via nieuwe scholen) en anderzijds door bestaande plaatsen die momenteel niet worden benut opnieuw te mobiliseren.

Ten derde dient men de sterke oververtegenwoordiging van ASO in de tegen 2025 geplande projecten voor de creatie van nieuwe plaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Gewest, in vraag te stellen. Het creëren van nieuwe plaatsen zou een aanleiding kunnen zijn om het technisch en beroepsonderwijs te herwaarderen; er begint zich aan Franstalige kant binnen die onderwijsvormen namelijk een enorm gebrek aan plaatsen af te tekenen. Welke opties in het technisch en beroepsonderwijs de voorkeur moeten krijgen, moet worden bekeken in het licht van de te verwachten ontwikkelingen op vlak van beroepsopleiding en behoefte aan werk.

Tenslotte moet – binnen een territoriale logica – de vraag naar de planning en inplanting van nieuwe plaatsen in het secundair onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in de toekomst op een meer systematische wijze worden geïntegreerd in het Richtplan van Aanleg (RPA). De mogelijkheid gebouwen of terreinen die niet in gebruik zijn te converteren naar nieuwe scholen moet ook worden aangemoedigd, in het bijzonder in de zones waar de tekorten zoals vastgesteld in dit onderzoek het grootst zijn. In functie van de binnen het gewest beschikbare gronden, dient men eerst en vooral plaatsen te creëren in zones dichtbij die wijken waar veel leerlingen van het secundair onderwijs wonen die naar sterk verzadigde scholen gaan en/of op plaatsen die goede verbindingen hebben met het Brussels openbaar vervoer (in het bijzonder de metro) zoals bijvoorbeeld bij Weststation of het Zuidstation.

